

EU:s frihandelsstrategi får Trump att vackla

Dagens Industri den 13 februari 2026

EU möter i dag en omvärld präglad av instabilitet och egennyttig maktpolitik, samtidigt som globala existentiella utmaningar – klimatförändringar, krig, pandemier och fattigdom – politiseras eller förringas i stället för att mötas med fördjupat samarbete. Unionens institutionella verktyg är i stor utsträckning formade för en mer regelstyrd och förutsägbar värld. Kritiken mot EU:s brist på handlingskraft kommer inifrån såväl som utifrån. Mot denna bakgrund kan det förefalla rationellt att EU "ligger lågt". Men i en tid när makt åter blivit ett styrmedel riskerar passivitet att tolkas som svaghet.

Samtidigt visar aktuell forskning att EU i grunden är bättre rustat än vad debatten ofta gör gällande och har ett underlag för ett strategiskt ledarskap. I Europaperspektiv 2026 framhålls unionens stora kapacitet att hantera komplexa kriser och utforma politik som stärker både militär säkerhet såväl som ekonomisk och politisk resiliens. På försvars- och beredskapsområdet har EU visat oväntad flexibilitet i finansiering och resursallokering. Det nya gemensamma migrationssystemet kombinerar solidaritet och flexibilitet och bryter därmed en långvarig politisk låsning.

Inom konkurrenspolitiken finns verktyg för att möta oskäligen påtryckningar från globala plattformsföretag, och inom skatteområdet prövas ny regleringslogik baserad på ökad transparens. För att möta geoekonomiskt tryck pågår dessutom arbete för att återställa förtroendet för EU:s kapitalmarknadsunion – en förutsättning för långsiktig konkurrenskraft och strategisk handlingsfrihet.

Men steget från att vara väl rustat till att ta ett strategiskt ledarskap kräver handlingskraft. När ledande nationer inom Världshandelsorganisationen blockerar tvistlösning och sätter den regelbaserade handeln ur spel uppstår ett maktvakuum. För små och medelstora ekonomier är detta ett direkt hot. För EU är det ett strategiskt vägval. När USA och Kina prioriterar geopolitiska intressen framför multilaterala åtaganden är det dags för EU - som historiskt varit frihandelns främsta försvarare - att ta en ledande roll i att rädda och förnya den öppna världshandeln. EU:s handelsavtal med Mercosur och nu med Indien visar att det går att skapa vågor i den globala handeln genom frihandelsavtal som ökar handel och gör att EU kan försvaga de hållhakar som USA och Kina har på unionen.

Men ett sådant globalt ledarskap kräver mer än deklamationer, det kräver politisk strategi och ekonomiska resurser. För att fortsätta på frihandelsvägen måste EU stå enat, vare sig arga bönder eller trilskande medlemsstater ska kunna bryta den solidaritet som behövs. Viktigt är att EU kan mobilisera politisk samsyn och gemensamma resurser i tid. Om EU:s initiativ urvattnas, försenas eller görs frivillig riskerar resultatet att bli fragmenterade globala marknader, ökade statsstödsundantag och en försvagad inre marknad.

Återkommande veton och bristande samsyn i Rådet har successivt försvagat unionens handlingskraft. I detta läge har EU-domstolen fått en allt viktigare roll i att värna rättsstat och de gemensamma värdena, men ingen rättslig instans kan ersätta politiskt ansvarstagande. Det avgörande blir därför

att utnyttja det handlingsutrymme som redan finns i fördragen. Inom handelspolitiken finns det inget krav på enhällighet, vilket möjliggör nödvändiga beslut, och har fungerat väl, bl.a. när tullar infördes mot kinesiska elbilar. Detta skapar en rättligt förankrad väg för att etablera europeisk handlingskraft även när full enighet inte kan erhållas. Fler politikområden bör flyttas från enhällighet till kvalificerad majoritet.

I en geopolitisk verklighet där makt allt oftare ersätter regler kan EU inte längre stå vid sidan. Om WTO och frihandeln skall räddas måste EU snabbt bygga ekonomisk makt genom fler, större och liberalare handelsavtal som kan vända utvecklingen, tvinga fram lägre tullar även från de som inte vill och rädda den regelbaserade världsordningen.

Björn Lundqvist

Anna Michalski

Lars Oxelheim